

“ละเมิด” หรือ “ไม่” ?

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหาย ถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

ประเด็นวินิจฉัยในคดีนี้มีอยู่ว่า เมื่อผู้ถูกฟ้องได้ทำร้ายเตือนขนาดใหญ่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนว่า “อันตรายสะพานขาด” ไปวางขวางปากทางเข้าแล้ว แต่เมื่อมีประชาชนได้รับอันตรายจากการขับขี่ยานพาหนะแล้วพลัดตกลงไปในแม่น้ำ จะถือว่าผู้ถูกฟ้องคดีได้กระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีโดยการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือไม่ ? ดังนั้นต้องพิจารณาขอเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

คดีนี้ ผู้ฟ้องคดียื่นฟ้องคดีต่อศาลว่า ผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รวมทั้งป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ละเลยต่อหน้าที่เป็นเหตุให้รถยนต์ของผู้ฟ้องคดีซึ่งขับโดยนายนิวัตรเขยต้องพลัดตกลงไปในแม่น้ำ ผู้ถูกฟ้องคดีให้การโต้แย้งว่าหลังจากที่สะพานขาดชำรุด ก็ได้จัดทำป้ายเตือนมีข้อความว่า “อันตรายสะพานขาด” ซึ่งเป็นป้ายขนาดใหญ่ติดตั้งไว้บริเวณปากทางเข้าห่างจากสะพานที่เกิดเหตุ ๒-๓ กม. ส่วนนายจิ๋วซึ่งนั่งรถมากับนายนิวัตรได้ให้การว่าเมื่อนายนิวัตรขับไปถึงสามแยกเพื่อเลี้ยวขวาซึ่งเป็นบริเวณก่อนถึงจุดเกิดเหตุประมาณ ๒ กม. บริเวณดังกล่าวไม่มีแสงสว่างจากไฟฟ้า นายจิ๋วมองเห็นท่อซีเมนต์ขนาดใหญ่วางตั้งอยู่บนถนนด้านริมซ้าย ๑ ท่อ และด้านริมขวา ๑ ท่อ ส่วนตรงกลางเป็นช่องว่างรถยนต์ขับผ่านเข้าไปได้ โดยไม่พบป้ายเตือนแต่อย่างใด กระทั่งขับต่อไปจนใกล้ถึงตัวสะพานก็ยังไม่พบป้ายสัญญาณจราจรเตือนภัยใด ๆ นายนิวัตรจึงขับรถขึ้นไปบนสะพานแล้วพลัดตกลงไปในแม่น้ำดังกล่าว

กรณีนี้ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า นับแต่วันที่สะพานชำรุดเสียหาย พบว่ามีผู้ประสบอุบัติเหตุเพียงรายเดียวคือนายนิวัตร กรณีจึงเชื่อได้ว่าขณะเกิดเหตุมีป้ายเตือนสะพานขาดบริเวณปากทางเข้าจริง แต่น่าจะมีเพียงป้ายเดียว และตามที่ถูกฟ้องคดีอุทธรณ์ต่อศาลว่ามีป้ายเตือนบริเวณใกล้ถึงสะพานอีกป้ายหนึ่งด้วยนั้น เป็นไปได้ว่าหลังจากที่เกิดเหตุแล้วผู้ถูกฟ้องคดีได้จัดทำป้ายเตือนก่อนถึงสะพานขึ้นอีกป้ายหนึ่ง ซึ่งไม่ว่าผู้ถูกฟ้องคดีจะได้ทำป้ายเตือนที่มีความแข็งแรงสักก็ป้ายก็ตาม แต่การที่ผู้ถูกฟ้องคดีละเลยมิได้ดำเนินการปิดกั้นทางบริเวณก่อนถึงสะพานที่เกิดเหตุเพื่อป้องกันมิให้มีการสัญจรผ่านไปถึงสะพานได้นั้น ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ยังไม่พอสมควรแก่เหตุ นอกจากนั้นนับแต่วันที่เกิดเหตุ ผู้ถูกฟ้องคดีก็ได้รับดำเนินการเพื่อขอร้องงบประมาณหรือเร่งรัดให้มีการซ่อมแซมสะพานดังกล่าวแต่อย่างใด กรณีจึงถือได้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีได้กระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีโดยการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติและต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดี

โดยที่มาตรา ๔๔๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า ถ้าความเสียหายได้เกิดขึ้นเพราะความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้เสียหายประกอบด้วยไซ้ ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๒๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งมาตรา ๒๒๓ วรรคหนึ่ง กำหนดไว้ว่า ถ้าฝ่ายผู้เสียหายได้มีส่วนทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายด้วยไซ้ ท่านว่าหนี้ยันจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณ ข้อสำคัญก็คือว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อภัยน้อยกว่ากันเพียงไร

เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกฟ้องคดีได้ทำป้ายเตือนขนาดใหญ่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนว่า “อันตรายสะพานขาด” โดยนำไปวางขวางปากทางเข้า ซึ่งหากนายนิวมีความระมัดระวังในการขับรถตามสมควร ย่อมต้องสังเกตเห็นป้ายดังกล่าว อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากความประมาทเลินเล่อของนายนิวรวมอยู่ด้วย แต่การที่มีป้ายเตือนติดตั้งไว้ที่ปากทางเข้าซึ่งห่างจากสะพานที่เกิดเหตุประมาณ ๒-๓ กิโลเมตรเพียงป้ายเดียว แสดงถึงความไม่ใส่ใจที่จะป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้กับประชาชนทั่วไป ส่วนข้ออ้างของผู้ถูกฟ้องคดีที่ว่า นายนิวเมาสุราขณะเกิดเหตุ นั้น จากการไต่สวนของศาลไม่มีผู้ใดยืนยันว่านายนิวเมาสุราจริง เมื่อไม่ปรากฏ พยานหลักฐานที่ยืนยันได้ว่านายนิวเมาสุราขณะเกิดเหตุจริง ความเสียหายที่เกิดขึ้นในกรณีนี้จึงมีผลมาจากการละเลยต่อหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีมากกว่าความประมาทเลินเล่อของนายนิว

ศาลปกครองสูงสุดจึงพิพากษา ให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ค่าซ่อมรถยนต์ให้แก่ผู้ฟ้องคดีเป็นเงินร้อยละ ๘๐ ของราคาค่าซ่อมรถยนต์ แต่ไม่เกิน ๒๕๐,๐๐๐ บาท รวมทั้งให้ชดใช้ค่าเสียหายที่ผู้ฟ้องคดีไม่อาจใช้ประโยชน์ จากรถยนต์ที่พิพาท ตั้งแต่วันเกิดเหตุจนถึงวันฟ้องคดีเป็นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยตามกฎหมาย กับให้ชดใช้ต่อไปอีกเดือนละ ๘,๐๐๐ บาท นับแต่วันถัดจากวันฟ้องคดีจนกว่าผู้ถูกฟ้องคดีจะชำระค่าซ่อมรถ แล้วเสร็จ และคืนค่าธรรมเนียมศาลตามส่วนของการชนะคดีให้แก่ผู้ฟ้องคดี (**คดีหมายเลขแดงที่ อ.๓๓/๒๕๕๔**)^๑

หลักการพิจารณาความรับผิดในการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ มีการกระทำอยู่ ๒ ลักษณะ ประกอบด้วย

๑. กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก สามารถแบ่งการกระทำได้ ๒ กรณี คือ

๑.๑ กระทำในการปฏิบัติหน้าที่

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่แล้วตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ ของเจ้าหน้าที่นั้นต้องรับผิดต่อผู้เสียหาย ซึ่งคงเป็นไปตามหลักการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๗๖ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ถ้าการกระทำตามหน้าที่ของผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนิติบุคคลนั้นต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ก่อความเสียหาย”

๑.๒ มิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่

มาตรา ๖ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ บัญญัติไว้ว่า “ถ้าการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ที่ต้องรับผิดในการนั้นเป็นการ เฉพาะตัว ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง แต่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้”

๒. กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ มีการกระทำอยู่ ๒ ลักษณะ คือ

๒.๑ กระทำในการปฏิบัติหน้าที่

โดยหน่วยงานของรัฐถูกเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดเอง ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐที่ถูกทำละเมิด อาจเป็นหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดอยู่หรือไม่ก็ได้

^๑ บทความ เรื่อง โปรดส่งที่กัน...มาให้ฉันที ! (ตอนที่ ๒), ธรรมนูญ ธรรมนูญ

๒.๒ มิใช่กระทำในการปฏิบัติหน้าที่

เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อหน่วยงานของรัฐเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ แม้การกระทำนั้นเป็นเพียงประมาทเลินเล่อธรรมดา เหตุละเมิดเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐ หรือระบบการดำเนินงานส่วนรวมหรือไม่ก็ตาม แต่ต้องมีใช้กรณีหน่วยงานของรัฐมีส่วนผิดตามมาตรา ๔๔๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ซึ่งศาลอาจให้เฉลี่ยความเสียหายได้ นอกจากนี้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่หลายคนร่วมทำละเมิดก็ต้องรับผิดแบบลูกหนี้ร่วม ตามมาตรา ๔๓๒^๒

สืบค้นและเรียบเรียงโดย

นางสาวกนกวรรณ ทองเงิน ตำแหน่งนิติกรปฏิบัติการ
ส่วนพัฒนากฎหมายและให้คำปรึกษา กองกฎหมาย

^๒ คู่มือการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙, สำนักกฎหมาย, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, หน้า ๖ - ๙.